

Styrsö 2:214 m. fl. Styrsö socken, Göteborgs kommun Arkeologisk utredning

Styrsö 2:214 m. fl.
Styrsö socken, Göteborgs kommun
Arkeologisk utredning

Magnus von der Luft och Kalle Thorsberg

Styrsö 2:214 m. fl., Styrsö socken, Göteborgs kommun

Arkeologisk utredning

Rapport 2015:8

© Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ 2015

Fastighet: Styrsö 2:214 m. fl., Styrsö socken, Göteborgs kommun, Västra Götalands län

Länsstyrelsebeslut dnr: 431-10560-2015

Belägenhet i SWEREF 99: Norr 6389530 m, Öst 308140 m

Höjd över havet: 1-15 meter

Beställare: Göteborgs stad - Fastighetskontoret

Projektnummer: G1514

Projektansvarig: Lillemor Olsson

Fältansvarig: Magnus von der Luft

Övrig personal: Kalle Thorsberg

För personalens meriter hänvisas till Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativs hemsida

Fältarbetsid: 2015-06-30 - 2015-07-01

Undersökningsområdets storlek: 15000 m²

Arkiv: Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ

Foton: Där fotograf ej anges är bilder tagna av fältpersonalen

Omslagsbild: Del av utredningsområdet mot nordost. Bilden visar delar av pensionatets trädgård med bron till Donsö i bakgrunden

Topografisk grundkarta samt plankarta: Tillhandahållen av beställaren

Övriga kartor och situationsplaner: Framställda av Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ med data från FMIS och Lantmäteriet (medgivandeavtal © Lantmäteriet Dnr R50321710_140001)

Redigering och layout: Sara Lyttkens, Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ

Tryck: Nordbloms Trycksaker AB, Hamburgsund

Sökord: Styrsö, boplats, skafthålsyxa, senneolitikum, äldre bronsålder

Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ

Slakthusgatan 8 A

415 02 GÖTEBORG

www.riogbg.se

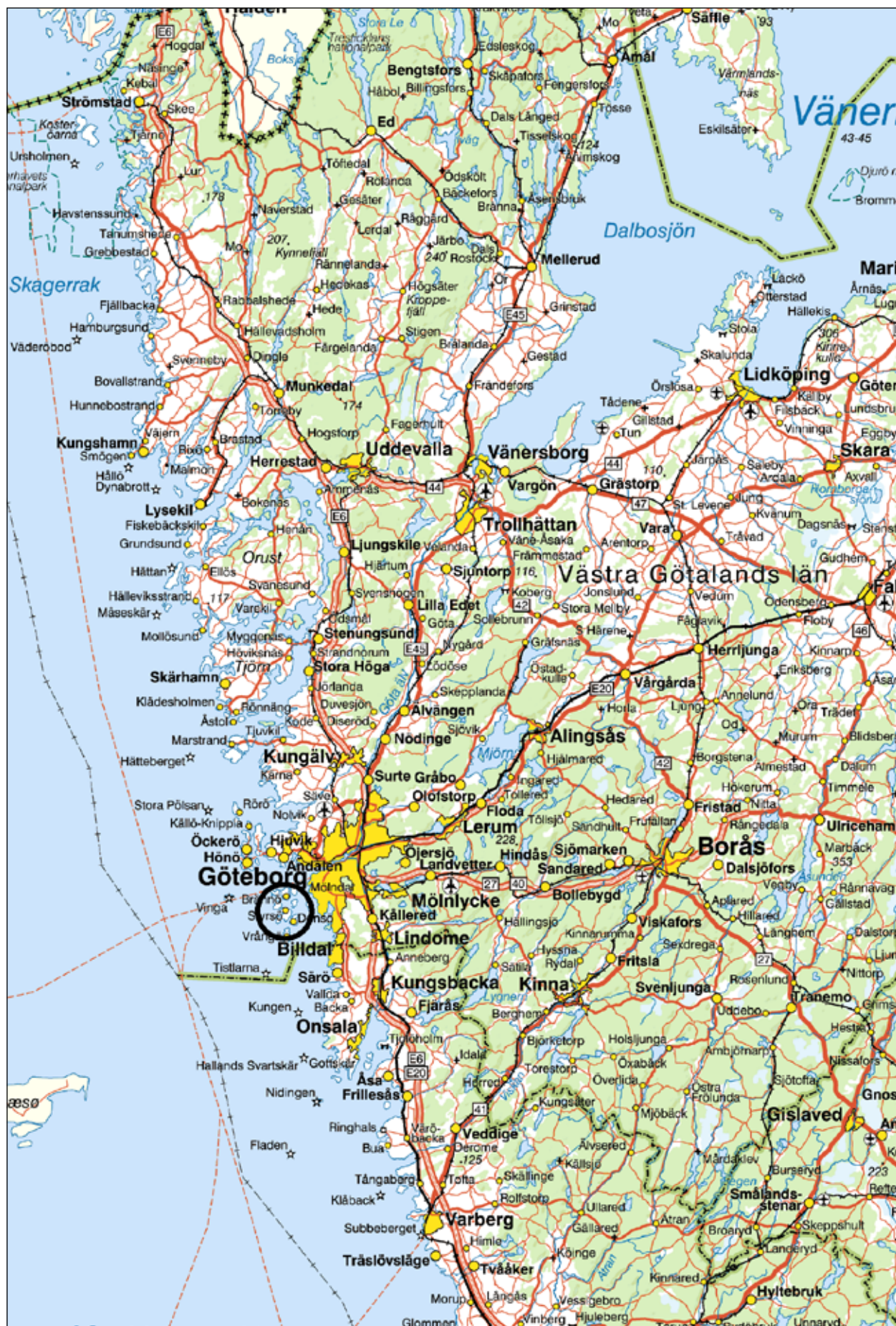
kontakt@riogbg.se

INNEHÅLL

Sammanfattning.....	5
Syfte	6
Metod	6
Undersökningssområdet	6
Tidigare undersökningar	6
Undersökningresultat	6
Fynd	9
Analysresultat	9
Tolkning	9
Antikvarisk bedömning	9
Källor	10
Bilagor	11

1. *Schaktbeskrivning*

2. *Fyndbeskrivning*

Figur 1. Översiktskarta med utredningsområdet markerat (ring). Skala 1:100000.

Styrsö 2:214 m. fl.

Styrsö socken, Göteborgs kommun

Arkeologisk utredning

Sammanfattning

Rio Göteborg Natur- och kulturkooperativ genomförde sommaren 2015 en arkeologisk utredning inom fastigheterna Styrsö 2:214 m. fl., Styrsö socken, Göteborgs kommun (figur 1). Utredningen föranleddes av detaljplanearbete för bostäder inom nämnda fastigheter.

Utredningsområdet är beläget i anslutning till Pensionat Skäret på Styrsö, strax söder om bron till Donsö. Området utgörs av en mot öster sluttande yta, med ett antal mindre platåer. I området återfinns utöver pensionatet även ett par större byggnader som tills alldeles nyligen utgjort gruppbostäder.

Inom utredningsområdet finns inga sedan tidigare kända fornlämningar och inga arkeologiska undersökningar har genomförts. I närområdet finns dock ett antal boplatser och fyndplatser (Styrsö 141, 143, 147 och 148), tre rösen (Styrsö 2, 3 och 5), en stensättning (Styrsö 1), en husgrund från historisk tid (Styrsö 10) och ett minnesmärke (Styrsö 73).

Inledningsvis inventerades området till fots i syfte att söka eventuella gravar eller andra kulturhistoriska lämningar, samt att identifiera potentiella boplatslägen. Därefter upptogs sex schakt med grävmaskin och fyra provgropar för hand. Inga anläggningar påträffades i grävenheterna, men fynd i form av slagen flinta, kvarts och bergart påträffades i fyra av schakten och i två av provgroparna. Bland fynden finns en fragmenterad skafthålsyxa av diabas, en avslagsskrapa och flintavfall som genom sin sönderdelning kan dateras till senneolitikum-äldre bronsålder.

Fynden har föranlett registreringen av en boplat, som i väntan på fornlämningsnummer i FMIS tilldelats beteckningen G1514:1 i Rio Göteborgs interna nummer-serie.

G1514:1 utgör en fornlämning och i det fall byggnationsplanerna kvarstår i anslutning till fornlämningen anser Rio Göteborg att ytterligare antikvariska åtgärder krävs.

Syfte

Den arkeologiska utredningen syftade till att klargöra huruvida tidigare okända fornlämningar återfanns inom planområdet. När utredningen är klar skall alla lämningar inom området vara kända och bedömda avseende fornlämningsstatus. Beträffande lämningar som kan ha tillkommit i anslutning till tidsgränsen 1850 skall grunderna på vilka antagandet om tid för tillkomst gjorts redovisas.

Målgrupper för utredningen var i första hand företagare, Länsstyrelsen, andra myndigheter samt undersökare.

Metod

Inledningsvis inventerades området till fots. Därefter upptogs sex schakt med grävmaskin samt fyra provgropar för hand i lägen som bedömdes som svåråtkomliga med maskin. Schakt och provgropar dokumenterades med RTK-GPS, beskrivning och fotografi.

Fynd insamlades utifrån iakttagen lagerföljd och kontext. Flintmaterialet sorterades med stöd av *Sorteringsschema för flinta* (Andersson et al. 1978). Endast fynd som bedömts som vetenskapligt intressanta för fortsatt bearbetning samlades in. Övriga fynd återdeponerades i respektive grävenhet. Det insamlade fyndmaterialet kommer efter avrapportering överlämnas till Göteborgs stadsmuseum.

Inga prover för vedartsbestämning och datering har insamlats i samband med den arkeologiska utredningen.

Utredningsområdet

Utredningsområdet är cirka 15000 kvadratmeter stort och beläget i anslutning till Pensionat Skäret på Styrös, strax söder om bron till Donsö (figur 2). Området utgörs av en mot öster sluttande yta med flera mindre plåtar och ligger beläget cirka 1-15 meter över havet. Utredningsområdet omfattar både skogsmark, berg i dagen, gräsmattor, bebyggda och asfalterade ytor. I området återfinns ett pensionat och ett par större byggnader som tills alldeles nyligen utgjort gruppbofästader. Direkt norr om utredningsområdet har tidigare ett kustsanatorium varit beläget, men detta revs på 1970-talet och ersattes av modernare byggnader (Andersson 1983).

Inom utredningsområdet finns inga sedan tidigare kända fornlämningar (FMIS 2015). I närområdet finns dock ett antal boplatser och fyndplatser (Styrös 141, 143, 147 och 148), tre rösen (Styrös 2, 3 och 5), en stensättning (Styrös 1), en husgrund från historisk tid (Styrös 10) och ett minnesmärke (Styrös 73).

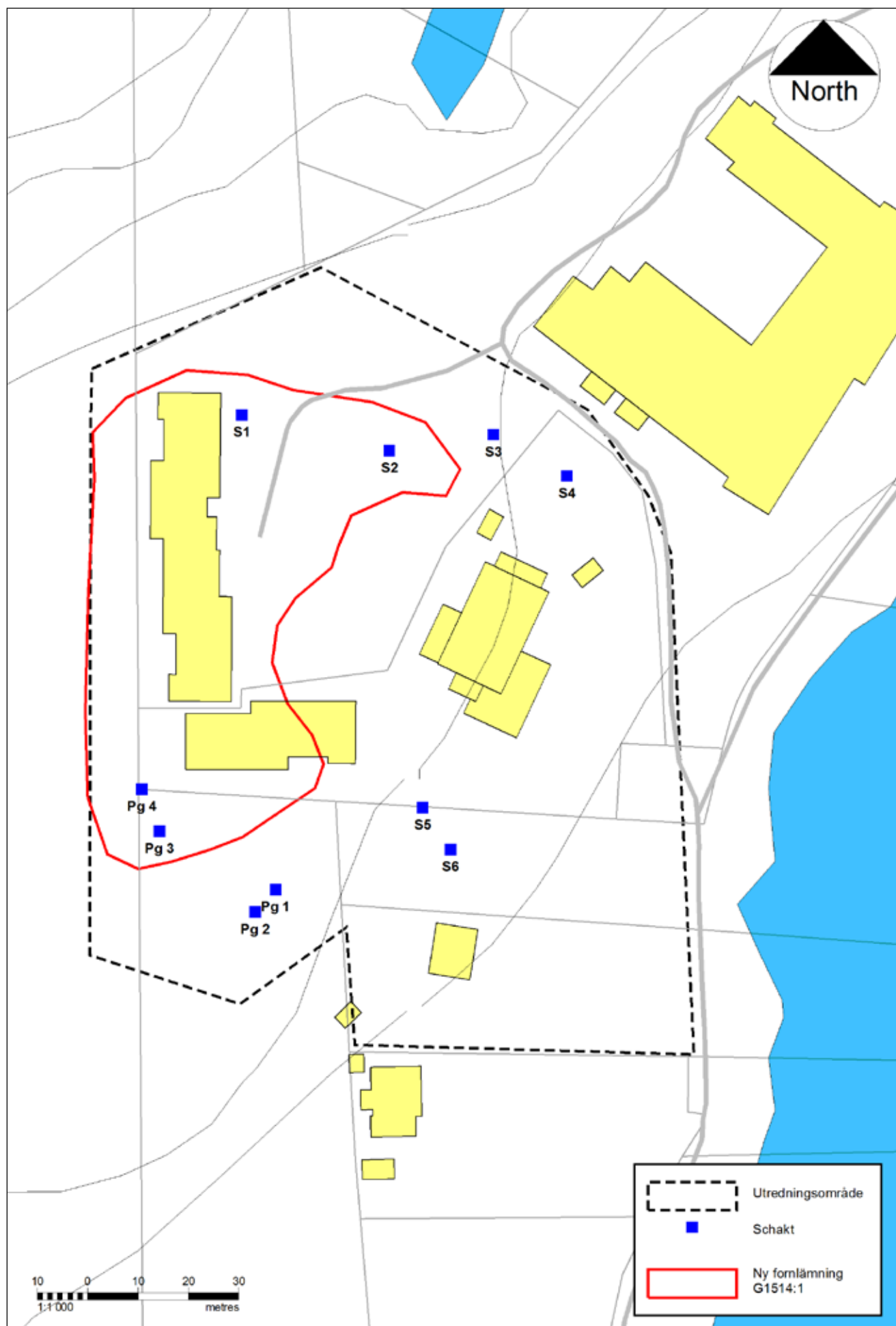
Den närmast belägna fornlämningen, fyndplatsen Styrös 143, är belägen cirka 30 meter väster om utredningsområdet, cirka 13 meter över havet. Det påträffade fyndmaterialet utgörs av en eneggad spets och en möjligen rombisk mikrolit (GAM 66868 och 66868a). Fyndmaterialet är närmast att betrakta som tillhörande hensbackakulturen, något som rymmer mycket dåligt med den angivna höjden för fyndplatsen. Fyndmaterialet är därför förmodligen felaktigt inprickat på kartan.

Tidigare undersökningar

Inom utredningsområdet har inga tidigare arkeologiska undersökningar genomförts.

Utredningsresultat

Inledningsvis inventerades området till fots i syfte att söka eventuella gravar eller andra kulturhistoriska lämningar, samt att identifiera potentiella boplatzlägen. Inga gravar eller kulturhistoriska lämningar påträffades, men inom området fanns flera lägen där förutsättningar för förhistoriska aktiviteter bedömdes som goda.

Figur 2. Utredningsområdet med schakt och nyupptäckt fornlämning G1514:1. Skala 1:1000.

Med hänsyn till topografin, höjden över havet samt befintliga byggnader, asfalterade ytor och ledningsstråk, upptogs sex schakt med grävmaskin (figur 2). I samtliga schakt fanns i det översta lagret rikligt med moderna fynd i form av tegel, porslin, glas och järnskrot (figur 3). Möjligen härrör en del av fyllnadsmaterialet av rivningsmassor från det tidigare kustsanatoriet.

Inga anläggningar påträffades i schakten, men fynd i form av slagen flinta, kvarts och bergart påträffades i fyra av schakten (S1-4). I S3 och S4 framkom dock fynden uteslutande i omrörda lager. I S1 och S2 var det fyndförande lagret cirka 20-25 centimeter tjockt. I S1 som var det mest fyndrika, framkom bland annat en skafthålsyxa och en avslagsskrapa (figur 4). Den västligaste delen av utredningsområdet var ej åtkomlig med grävmaskin och därför upptogs här fyra provgropar. I två av dessa (Pg3 och 4) påträffades ett par bitar slagen flinta och kvarts.

Figur 3. Fyllnadsmassor i S3.

Fynd

Under utredningen påträffades ett fyndmaterial bestående av en skafthålsyxa av diabas (fragment), en avslagsskrapa A, en övrig kärna, ett avslag med inhak, 26 avslag, 35 bitar övrig slagen flinta, ett bergartsavslag och tre bitar övrig slagen kvarts.

Skaftthålsyxan, avslagsskrapan och delar av flintavfallet kan genom sin sönderdelning dateras till senneolitikum-äldre bronsålder.

Fyndmaterialet har sorterats med stöd av *Sorteringsschema för flinta* (Andersson et al. 1978).

Analysresultat

Inga analyser har genomförts i samband med den arkeologiska utredningen.

Tolkning

Utifrån fyndförande schakt har en fornlämning (G1514:1) registrerats i den västra delen av utredningsområdet. Begränsningen av denna österut kan vara den ursprungliga men kan även bero på störningar i form av schakt- och fyllnadsmassor från rivningen av kustsanatoriet. Inom den nyregistrerade fornlämningen återfinns byggnader som tills alldeles nyligen varit gruppbestäders. Dessa byggnader tycks vara anlagda på betongplatta vilket möjliggör att boplatsen kan vara bevarad under denna. Fornlämningen är belägen cirka 10-13 meter över havet vilket stämmer väl överens med en strandanknuten bosättning under senneolitikum-äldre bronsålder.

Figur 4. Magnus ståendes i det fyndförande lagret i S1, i vilket bland annat en skafthålsyx och en avslagsskrapa påträffades. Till höger ses delar av gruppbestäderna. Foto mot öster.

På Styrso finns ett mindre antal kända boplatser eller fyndplatser från denna tid (Styrso 142, 145 och 298). Av dessa ligger den delvis undersökta boplatser Styrso 142 direkt invid den dåtida stranden (Andersson 1983, Andersson och Ragnesten 2005, FMIS 2015).

Antikvarisk bedömning

G1514:1 utgör en fornlämning och i det fall byggnationsplanerna kvarstår i anslutning till fornlämningen anser Rio Göteborg att ytterligare antikvariska åtgärder krävs. Av stor vikt för en sådan undersökning är att ytan under något av de befintliga husen är möjlig att undersöka för att utröna bevaringsförhållandena för fornlämningen.

Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap i kulturmiljölagen (KML) och genom miljöbalkens generella hänsynsregler, där stor vikt läggs vid hänsyn till kulturlämningar och kulturmiljöer. Ansökan om ingrepp i lämningar lämnas till Länsstyrelsen. För fornlämningar gäller att de förutom själva lämningen även omges av ett så kallat fornlämningsområde. Fornlämningsområdet utgörs av ett så stort område på marken som behövs för att bevara fornlämningen och ge den tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse.

Källor

Litteratur

Andersson, Stina (red)	1983	Styrsö från istid till nutid. Göteborgs Arkeologiska Museum.
Andersson, Stina och Ragnesten, Ulf	2005	Fångstfolk och bönder – Om forntiden i Göteborg. Göteborgs stadsmuseum.
Andersson, Stina; Rex Svensson, Karin och Wigforss, Johan	1978	Sorteringsschema för flinta. FYND-rapporter 1978. Göteborgs Arkeologiska Museum.

Digitala källor

FMIS	2015	fmis.raa.se

Bilagor

Bilaga 1 - Schaktbeskrivning

S1 (1,60 x 2,40)

- 0-0,20 Matjord. Påfört och omrört. Recent material som tegel, porslin och glas.
En mindre mängd slagen flinta (Metalltida, sen?).
- 0,20-0,80 Stenig och sandig morän med spridda kolbitar. Relativt rikligt med slagen flinta bl. a. en skrapa. Dessutom en fragmenterad skafthålsyxa. Datering troligen äldre bronsålder. Fynden främst mellan 0,20 och 0,45 meter. Från 0,45 och nedåt blir stenarna större.

S2 (1,60 x 2,50)

- 0-0,27 Matjord. Omrörd och med lerlinser. Recent material som järn, tegel och porslin. Dessutom slagen kvarts.
- 0,27-0,90 Välsorterad sand, delvis med grusinslag. Enstaka stenar runt 0,10 meter stora. Ytan är delvis störd av en recent nergrävning. Fynd av mindre mängden slagen flinta.

S3 (1,60 x 2,00)

- 0-0,35 Matjord. Omrörda massor med bl. a. recenta tegelstenar. Uppenbart från rivning av hus.
- 0,35-0,64 Siltig lerig sand – sandig lerig silt delvis välsorterad. Enstaka skal i övergången mellan L1 och L2. Fynd av enstaka svallade flintor.
- 0,64-0,80 Lera. I toppen siltig.

S4 (1,60 x 2,00)

- 0-0,25 Matjord.
- 0,25-0,75 Fyllnadsmassor med tegelstenar och annat recent material.
- 0,75-0,95 Sandig silt. Inga fynd.

S5 (1,60 x 2,00)

- 0-0,45 Matjord bestående av en kulturpåverkad stenig morän. Stenar 0,10-0,50 m.
- 0,45-0,60 Grusig sandig morän. Inga fynd.

S6 (1,60 x 2,50)

- 0-0,30 Matjord bestående av kulturpåverkad stenig morän. Stenar upp till 0,40 m.
- 0,3-0,45 Grusig sandig morän. Inga fynd.

Pg 1 (0,50 x 0,50)

- 0-0,15 Torv och mylla.
- 0,15-0,30 Ljusgrått grus med större stenar. Inga fynd.

Pg 2 (0,40 x 0,40)

- 0-0,15 Förna med stora rötter.
- 0,15-0,20 Stenig morän. Inga fynd.

Pg 3 (0,50 x 0,50)

- 0-0,12 Torv och mylla.
- 0,12-0,35 Gråbrunt stenigt grus. Fynd av flinta och kvarts.

Pg 4 (0,40 x 0,40)

- 0-0,15 Förna.
- 0,15-0,40 Stenig, sandig morän. Stenar 0,10-0,15. Fynd av slagen flinta.

Bilaga 2 - Fyndbeskrivning

S1 L1

Avslag 2

Övrig slagen flinta 1

S1 L2

Avslagsskrapa 1

Övrig kärna 1

Avslag 20 (varav 6 svallade)

Övrig slagen flinta 19

Skaftålsyx av bergart (fragment) 1

S2 L1

Övrig slagen flinta 2

Övrig slagen kvarts 1

S2 L2

Avslag 2

Övrig slagen flinta 10

S3 L2

Övrig slagen flinta 1

S4 L1

Avslag med inhak 1

Avslag 1

Övrig slagen flinta 1

Avslag av bergart 1

Pg 3

Avslag 1

Övrig slagen kvarts 1

Pg 4

Övrig slagen flinta 1

Den andel av flintan som kan inordnas i kända teknologier hör genom sin sönderdelning till tidig metalltid (senneolitikum-äldre bronsålder). Denna datering stöds av den typologiska dateringen av skaftålsyxan och skrapan. Störst andel daterbart material finns i de enheter som innehåller mest material (S1-S2).

